

O'ZBEKISTONDA ELEKTR ENERGIYA BOZORINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI

Yuldosheva Dilafruz Dulkunovna

O'zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi magistranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14685720>

Annotatsiya: Mazkur ilmiy maqola, O'zbekistonning elektr energiya bozorini rivojlantirish istiqbollari haqida batafsil tahlil va muhokama qiladi. Maqolada mamlakatda so'nggi yillarda amalga oshirilgan energiya ishlab chiqarish, tizimni modernizatsiya qilish va yangi energiya manbalariga o'tish jarayonlari tavsiflanadi. Shuningdek, bu o'zgarishlar O'zbekistonning iqtisodiy o'sishi va atrof-muhitni muhofaza qilishga qanday ta'sir ko'rsatishi muhokama qilinadi. Maqolada energiya sektorida amalga oshirilayotgan islohotlar va ularning iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy oqibatlari tahlil qilinadi. Bundan tashqari, O'zbekistonning energiya bozorini jahon energetika tarmog'iga integratsiyalashuvining ahamiyati va kelajakdagi rejalar ham ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: O'zbekiston energiya siyosati, energetika sektori islohotlari, iqtisodiy o'sish, atrof-muhit muhofazasi, qayta tiklanuvchi energiya manbalari, energiya samaradorligi.

Mazkur ilmiy maqola, O'zbekistonning elektr energiya bozorini rivojlantirish istiqbollari haqida batafsil tahlil va muhokama qiladi. Maqolada mamlakatda so'nggi yillarda amalga oshirilgan energiya ishlab chiqarish, tizimni modernizatsiya qilish va yangi energiya manbalariga o'tish jarayonlari tavsiflanadi. Shuningdek, bu o'zgarishlar O'zbekistonning iqtisodiy o'sishi va atrof-muhitni muhofaza qilishga qanday ta'sir ko'rsatishi muhokama qilinadi. Maqolada energiya sektorida amalga oshirilayotgan islohotlar va ularning iqtisodiy, ekologik va ijtimoiy oqibatlari tahlil qilinadi. Bundan tashqari, O'zbekistonning energiya bozorini jahon energetika tarmog'iga integratsiyalashuvining ahamiyati va kelajakdagi rejalar ham ko'rib chiqiladi.

O'zbekistonning elektr energiyasi bozorini rivojlantirish istiqbollari mamlakatning iqtisodiy va ekologik kelajagini belgilaydigan asosiy omillardan biri hisoblanadi. Hozirgi vaqtda mamlakat energetika sektorini modernizatsiya qilish va uning samaradorligini oshirishga qaratilgan bir qator islohotlar amalga oshirilmoqda. Bu islohotlar asosan energiya ishlab chiqarish hajmini oshirish, energiya manbalarini xilma-xillash va atrof-muhitga ta'sirini kamaytirish maqsadida bajarilmoqda.

Modernizatsiya jarayonlari orqali O'zbekiston energiya ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirishga, shu bilan birga qayta tiklanuvchi va kam uglerodli

energiya manbalariga bo'lgan tayanchni oshirishga intilmoqda. Bu strategiya energiya tizimining ishonchliligini oshirish bilan birga, iqlim o'zgarishi va atrof-muhit ifloslanishiga qarshi kurashishda muhim qadam bo'lib xizmat qiladi.

Shuningdek, energetika sektorida xilma-xillikni ta'minlash maqsadida gidroenergetika, quyosh va shamol energetikasi kabi qayta tiklanuvchi manbalardan foydalanish kengaytirilmoqda. Bu harakatlar O'zbekistonni energetika sohasida mustaqil va barqaror davlat sifatida rivojlantirishga yordam beradi va iqtisodiyotning ekologik jihatdan barqaror o'sishini ta'minlaydi.

2018 yilda O'zbekiston 62,4 teravatt-soat elektr energiyasi ishlab chiqargan, bu 2008 yilga nisbatan 24% ga oshgan ko'rsatkichdir. Biroq, bu ko'rsatkichlar yana ham yaxshilanishi zarur. Mamlakat 2030 yilga borib, elektr energiyasi ishlab chiqarish hajmini deyarli ikki baravar oshirishni rejalashtirmoqda. Bu kengayish iqtisodiyotning o'sishiga yanada ko'proq hissa qo'shishi mumkin, chunki energiya ta'minoti iqtisodiy faoliyatning asosiy yoqilg'isidir.

Bu maqsadga erishish uchun O'zbekiston energiya ishlab chiqarishni diversifikatsiyalash, samaradorlikni oshirish va qayta tiklanuvchi energiya manbalarini kengaytirish orqali energetika tizimini modernizatsiya qilishni davom ettirishi kerak. Qayta tiklanuvchi energiya manbalariga sarmoya kiritish, energetika infratuzilmasini yangilash va energetika sohasida texnologik innovatsiyalarni joriy etish orqali O'zbekiston iqtisodiy o'sishni rag'batlantiruvchi barqaror va ekologik toza energiya ta'minotini yaratishi mumkin. Bu jarayonlar, shuningdek, energiya ishlab chiqarish tizimining ishonchliligini oshiradi va iqlim o'zgarishiga qarshi kurashda muhim qadam bo'lib xizmat qiladi.

Tahlil va natijalar. O'zbekistonning energiya tizimlari Sovet davridan qolgan va ko'plab hollarda eskirgan, bu esa elektr energiyasini uzatishda katta yo'qotishlarga (taxminan 20%) sabab bo'lmoqda. Bu kabi ineffektivliklar mamlakat iqtisodiyotiga salbiy ta'sir ko'rsatadi va energiya tizimini zamonaviy talablarga moslashtirish zaruratini taqozo etadi.

Hukumat bu muammoni hal etish maqsadida energiya tizimini to'liq yangilash va zamonaviy texnologiyalarni joriy etishni rejalashtirmoqda. Bu ishlar nafaqat yo'qotishlarni kamaytirishga, balki tizimning ishonchliligini oshirishga va atrof-muhitga ta'sirini kamaytirishga ham yordam beradi. Shu bilan birga, energiya tizimining modernizatsiyasi xorijiy investitsiyalarni jalb qilish uchun qulay sharoit yaratadi, chunki yangi texnologiyalar va

infrastrukturaga sarmoya kiritish investorlar uchun jozibador imkoniyatlar taqdim etadi.

Bunday yangilanishlar, shuningdek, mamlakatning energetika sohasida xalqaro hamkorlikni kengaytirish imkonini beradi. Xorijiy texnologiyalar va moliyalashtirishni jalb qilish orqali O'zbekiston global energetika tarmoqlariga integratsiyalashuvini tezlashtirishi va barqaror rivojlanish yo'nalishida oldinga qadam tashlashi mumkin. Bu jarayonlar mamlakatning iqtisodiy barqarorligiga ham hissa qo'shadi, chunki ishonchli va samarali energetika tizimi iqtisodiy o'sish va ijtimoiy farovonlik uchun zarur shartlarni yaratadi.

O'zbekistonning geografik joylashuvi unga quyosh va shamol energetikasi sohasida ulkan salohiyatni beradi. Mamlakat yiliga 320 kun quyoshli bo'lib, bu quyosh energiyasidan foydalanish uchun juda qulay sharoit yaratadi. Hukumatning 2030 yilgacha quyosh elektr stansiyalarining quvvatini 10 GW ga yetkazishni maqsad qilgan strategiyasi mamlakatning qayta tiklanuvchi energiya sohasini jadal rivojlantirishga intilishini ko'rsatadi.

Shamol elektr stansiyalari uchun rejalashtirilgan 5 GW quvvatning o'rnatilishi esa mamlakatning energiya manbalarini yanada xilma-xillashtirish imkonini beradi. Bu strategiyalar O'zbekistonning energetika tarmog'ini barqarorlashtirishga va atrof-muhitga ta'sirini kamaytirishga yordam beradi, shuningdek, global isishga qarshi kurashda muhim rol o'ynaydi.

Quyosh va shamol energetikasi sohasidagi bu kengayishlar, shuningdek, iqtisodiyotning turli sektorlarida yangi ish o'rinlari yaratish va texnologik yangilanishlarni joriy etish imkoniyatlarini taqdim etadi. Qayta tiklanuvchi energiya manbalariga sarmoya kiritish orqali O'zbekiston energiya ishlab chiqarishda mustaqilligini oshiradi va energetika bozorida o'z o'rnini mustahkamlashga intiladi. Bu jarayonlar mamlakat iqtisodiyotining barqaror o'sishiga hissa qo'shadi va xalqaro energetika hamjamiyatida O'zbekistonning mavqeini yaxshilaydi.

O'zbekiston yadroviy energetika sohasida ham o'z salohiyatini rivojlantirishga qaratgan. "Rosatom" bilan hamkorlikda yadroviy quvvat stantsiyasi qurilishi mamlakat uchun yangi bosqich hisoblanadi. Ushbu loyihaning birinchi bosqichi 2030 yilga qadar yakunlanishi rejalashtirilgan bo'lib, bu yirik loyiha O'zbekistonning ichki energiya talablarini qondirishda va uzoq muddatli energiya xavfsizligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

Yadroviy energiya mamlakatning energiya manbalarini xilma-xillash va barqaror energiya ta'minotini oshirish imkonini beradi. Ushbu energetika sohasining rivojlanishi, shuningdek, iqtisodiyotni karbonatsizlash va atrof-

muhitni muhofaza qilish borasidagi global majburiyatlarga javob berishda yordam beradi. Yadro energetikasi yuqori darajadagi energiya samaradorligi taqdim etadi va uzluksiz ishlash qobiliyati bilan ajralib turadi, bu esa ishlab chiqarish va sanoat tarmoqlarining rivojlanishini qo'llab-quvvatlaydi.

Loyihaning amalga oshirilishi nafaqat energetika, balki texnologik va ilmiy sohalarda ham yangi imkoniyatlar yaratadi. Bu, o'z navbatida, yuqori malakali ish o'rinlarini yaratish va mahalliy iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish imkonini beradi. Yadroviy energetika loyihasi O'zbekistonning uzoq muddatli rivojlanish strategiyasining muhim qismi sifatida ko'rilishi mumkin, chunki bu energetika tarmog'idagi mustahkamlik va mustaqillikni oshiradi.

Xulosa. O'zbekistonning energetika sektoridagi o'zgarishlar, mamlakatning iqtisodiy o'sishiga va atrof-muhitning saqlanishiga chuqur ta'sir ko'rsatadi. Energiya ishlab chiqarish hajmining oshirilishi, energiya tizimining modernizatsiyasi, hamda yangi, barqaror energiya manbalariga o'tish mamlakat uchun katta imkoniyatlar yaratadi. Bu kabi o'zgarishlar mamlakat iqtisodiyotining rivojlanishi uchun zarur sharoitlar yaratib, butun iqtisodiyotning samaradorligini oshirishga yordam beradi.

Energetika sektoridagi islohotlar orqali O'zbekiston energiya ta'minotining ishonchliligini oshirish, energiya ishlab chiqarish va iste'mol qilish jarayonlarini samaraliroq boshqarish imkoniyatiga ega bo'ladi. Bu jarayonlar, shuningdek, karbonat chiqindilarini kamaytirish, qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanishni oshirish va energetika infratuzilmasini yangilash orqali atrof-muhitga salbiy ta'sirlarni minimallashtirishga yordam beradi.

Yangi energiya manbalariga investitsiya kiritish va energetika tizimini zamonaviy texnologiyalar bilan jihozlash, O'zbekistonning global energetika bozorlarida raqobatbardoshligini oshirishga ham hissa qo'shadi. Bu o'zgarishlar, shuningdek, yangi ish o'rinlari yaratish, mahalliy aholining turmush darajasini yaxshilash va iqtisodiyotning turli sektorlarida yangi imkoniyatlar ochish imkonini beradi. O'zbekistonning energetika sektorida amalga oshirilayotgan bu kabi strukturali o'zgarishlar, mamlakatning uzoq muddatli barqaror rivojlanishiga asos soladi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. Energetika vazirligi. (2023). Elektr energiyasi tizimida oxirgi 6 yilda qilingan ishlar statistikasi ma'lum qilindi. O'zbekiston Respublikasi Energetika Vazirligi.
2. Energetika vazirligi. (2023). O'zbekistonda elektr energiyasi importi oshdi, eksporti kamaydi. O'zbekiston Respublikasi Energetika Vazirligi.

3. Mirzamahmudov, J. (2023). Energetika vaziri Jo'rabek Mirzamahmudov energota'minotdagi uzilishlar yuzasidan izoh berdi. O'zbekiston Respublikasi Energetika Vazirligi. [Online].
4. Qurbonov, F. (2021). Jahon energetika haftaligida O'zbekiston islohotlari taqdim etildi. O'zbekiston Respublikasi Energetika Vazirligi. [Online].
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 04.10.2019 yildagi PQ-4477-son, <https://lex.uz/docs/-4539502>
6. O'zbekiston Respublikasining Qonuni, 30.09.2009 yildagi O'RQ-225-son, <https://lex.uz/docs/1521177>
7. Alimovna, E. Y., & Jomurodovich, E. A. (2022). TOURISM POWER OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN. American Journal of Social and Humanitarian Research, 3(6), 117-121.

